

ОСВРТ НА ОДЛУКУ УСТАВНОГ СУДА СЛОВЕНИЈЕ У – I – 146/07 - 34¹

***Апстракт:** У овом раду аутор разматра остваривање права на приступ правди кроз анализу поступка вођеног пред Уставним судом Словеније по уставној жалби слепог лица. Кроз изношење аргумената заинтересованих страна и преглед позитивноправних прописа у овој области, уочава се неравноправни положај особа са овим видом инвалидитета у погледу могућности да самостално предузимају писмене процесне радње. Такође, у раду су изложена и решења у упоредном законодавству и дат предлог измене домаћих законских прописа.*

***Кључне речи:** слепа лица, неравноправни положај, писмене процесне радње*

¹ Рад представља резултат истраживања на пројекту „Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије“ бр. 149043Д, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

1. Уводне напомене

Државе потписнице Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода² преузеле су на себе обавезу да свој нормативни систем ускладе са начелима и стандардима ове Конвенције и обезбеде њихову доследну примену у унутрашњем законодавству. Чланом 6. Европске конвенције гарантује се право на правично суђење, које, осим права на приступ суду, претпоставља и право на поступак одговарајућег квалитета. Под тим појмом подразумева се поступак који укључује остваривање начела саслушања странака, процесну равноправност и једнакост у коришћењу процесних средстава („једнакост у оружју“), право на непристрасан и независан суд установљен законом, право на јавност у поступку, као и право на решавање правне ствари у разумном року³.

Да само етаблирање ових стандарда у националне правне системе не представља једноставан задатак, али и да начин на који се то чини представља тачку спорења, показују поступци који су вођени поводом примене и тумачења појединих процесних норми којима је конкретизовано и операционализовано право на правичан (фер) поступак.

Повод овом раду јесте поступак вођен пред Уставним судом Словеније, окончан одлуком У – I – 146/07 – 34 од 13. новембра 2008. године, који је за предмет имао оцену уставности правне празнине Закона о парничном поступку⁴, која се тиче права странке да употребљава свој језик приликом предузимања процесних радњи у писменом облику.

У овом раду биће изнете околности конкретне уставноправне ствари, аргументација подносиоца предлога за оцену уставности и

² European Convention on Human Rights, Закон о ратификацији Конвенције о заштити људских права и основних слобода, „Сл. лист СЦГ“ (међународни документи), ратификована 26. децембра 2003. године, (у даљем тексту Европска конвенција).

³ Петрушић Н.: Право на приступ суду у светлу новог ЗПП, у: Н. Петрушић (ур.) Тематски зборник радова: Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем републике Србије II, Ниш, 2007, стр. 163.

⁴ Zakon o pravdnem postopku, „Sl. list Republike Slovenije“ br. 36/2004, (у даљем тексту и ЗПП Словеније).

Народне скупштине Републике Словеније, и дат критички осврт на одлуку Уставног суда Словеније, уз сагледавање важећих прописа националног и међународног карактера. Уз то, биће изложен упоредни приказ решења у законодавствима Србије и Хрватске, држава чији се правни систем развијао на основама Закона о парничном поступку СФРЈ, са циљем да се укаже на евентуалну потребу за изменом домаћих правних прописа.

2. Околности правне ствари

Подносилац предлога за оцену уставности одредаба ЗПП је Е. Б., лице слепо од своје дванаесте године, против кога је покренут парнични поступак пред првостепеним судом. У овом поступку он је захтевао да му се тужба и сви други поднесци доставе на Брајевом писму, на рачун супротне странке. Суд је одбио његов захтев, уз образложење да у ЗПП не постоји правни основ за такву одлуку. Наиме, ЗПП⁵ обезбеђује право на употребу сопственог језика само током рочишта и приликом предузимања парничних радњи у усменом облику, док сва писмена морају бити састављена на службеном језику суда. Суд је, такође, одбацио подносиоачеве наводе да је на тај начин он доведен у неравноправни положај, уз образложење да је равноправност у поступку обезбеђена самим тим што је њега заступао адвокат. Подносилац је упућен да сам предујми трошкове превођења поднесака на Брајево писмо.

2.1. Аргументација предлагача

Први аргумент који је предлагач навео у овом поступку јесте несагласност одредаба ЗПП са одредбама Устава Републике Словеније. Наиме, спорни члан 102. ЗПП не уважава посебан положај слепих лица и у супротности је са одредбама Устава⁶ које гарантују једнакост свих грађана пред законом. Чланом 14. Устава гарантује се једнака заштита људских права и основних слобода сваком лицу без обзира на његову националност, расу, пол, језик, вероисповест, политичко или друго опредељење, материјално стање, порекло,

⁵ Чл. 102 ЗПП.

⁶ Устав Републике Словеније „Sl. list Republike Slovenije“ br. 33/91.

образовање, социјални статус, инвалидност или неко друго лично својство. Истим чланом наводи се да су сва лица једнака пред законом.

Даље, одредбом из члана 22. Устава сваком је гарантована једнака заштита у сваком поступку вођеном пред судом или другим државним органом, а наредном, одредбом из 23. члана штити се „право на судску процедуру“, тј. право да о сваком праву, обавези или оптужби одлучује, без одлагања, независан и непристрасан суд установљен на основу закона.

Други аргумент јесте немогућност слепих и слабовидих лица да учествују у поступку који се темељи на начелу контрадикторности⁷. Како је ово начело од изузетног значаја за остваривање равноправности учесника у поступку, то су ова лица дискриминисана у односу на лица без инвалидитета.

2.2. Аргументација Народне скупштине

У одговору на наводе подносиоца уставне жалбе, Народна скупштина Републике Словеније тврдила је да су норме садржане у поменутом члану 102. ЗПП, али и члановима 103. и 104. ЗПП⁸ у сагласности са чланом 62. Устава. Овим се чланом прокламује право свакоме да користи свој језик и писмо да би остварио своја права и обавезе у поступку пред судом.

⁷ „У својој основи, начело саслушања обију странака своди се на правило да свакој странци треба омогућити да – *mutatis mutandis* – предузима све оне процесне радње које може предузети и друга парнична странка. То се у првом реду односи на процесне радње којима странке изражавају: 1) своје захтјеве, ставове, приједлоге, чињеничне наводе, изјашњења о релевантним питањима; 2) реакције на ставове, захтеве, приједлоге, наводе и изјашњења свог противника – дакле на све дјелатности којима странка у парници изражава своју процесноправно релевантну вољу, диспонирајући процесним овлашћењима која јој закон признаје“ (Трива С, Дика М, Грађанско парнично процесно право, Загреб, 2004, стр. 147) Видети и: Марковић М, Основна начела парничног поступка, Нови Сад, 1977.

⁸ Члан 103. ЗПП „позиви, одлуке и сва остала писмена достављају се странкама и осталим учесницима у поступку на језику који је у службеној употреби у суду“, члан 104. „странке и други учесници у поступку могу да подносе тужбе, жалбе и друга писмена на словеначком језику или језику националних мањина који је у службеној употреби у суду“.

Поред тога, Народна скупштина скренула је пажњу на чињеницу да законодавац приликом уређивања овог права има широко поље оцене у настојању да обезбеди право на правичан поступак. Из тог разлога, правила о употреби сопственог језика односе се првенствено на усмене парничне радње. Иако се странка која не разуме језик који је у званичној употреби у суду налази у неравноправном положају, она је у могућности да састави поднеске уз помоћ трећег лица. Народна скупштина сматра да се овај аргумент, *mutatis mutandis*, може применити и на слепа лица. Како их природа инвалидитета не омета у активном предузимању парничних радњи на рочишту, то партиципација слепих лица у поступку није потпуно немогућа. Такође, она су у могућности да потраже стручну помоћ трећих лица у састављању поднесака, а уколико немају финансијских могућности за то, могу захтевати постављање бесплатног законског заступника у складу са одредбама ЗПП Словенија, или бесплатну правну помоћ, према према Закону о бесплатној правној помоћи⁹.

Као један од аргумената, Народна скупштина је навела потребу да се доследно поштују одредбе Устава, па и она која се односи на утврђивање званичног језика и писма. Чланом 11. Устава за званични језик утврђује се словеначки језик, а у мултинационалним срединама насељеним италијанским и хрватским становништвом, и језици ових мањина. Осим тога, држава је у обавези да обезбеди све претпоставке за остваривање права на правично суђење, па и оне које се тичу ефикасности и економичности поступка.

У одговору на уставну жалбу истакнуто је да се не може изједначити положај глувих и немих лица са положајем слепих лица, јер се њихова фактичка могућност да активно учествују у поступку знатно разликује. Право глувих и немих лица на бесплатног тумача последица је чињенице да она никако, ни сама ни уз помоћ стручног лица, не могу да прате делатност суда и других учесника током рочишта, нити да учествују у њима. Слепа лица су у повољнијем положају јер она, поред могућности да самостално предузимају усмене парничне радње, имају и могућност да накнадно преслушају аудио записе са рочишта.

⁹ Zakon o brezplačni pravni pomoči, „Sl. list Republike Slovenije“ 48/2001.

Ипак, Народна скупштина Словеније изразила је спремност да размотри примену аналогije у случајевима који се односе на глува, нема и слепа лица, те да из тог разлога сагледа могућности доношења прописа који би регулисао ову област. Министарство правде и влада Републике Словеније су, са своје стране, изразили спремност да набаве одговарајућу техничку опрему која би омогућила да слепа лица могу потпуно самостално да учествују у поступку.

2.3. Нормативни оквир

Приликом разматрања правних прописа од значаја за овај случај, уочава се и двоструки карактер проблема који је посреди.

Спорна правна ствар може се, на првом месту, посматрати као повреда правила о коришћењу сопственог језика и писма приликом предузимања процесних радњи у поступку пред судом. У том смислу, релевантне су оне одредбе Устава и Закона о парничном поступку које се непосредно односе на језик и писмо, као и оне које се односе на право на приступ правди, а о којима је било речи приликом навођења аргумената Народне Скупштине. У том случају, Брајево писмо би се морало изједначити са било којим страним писмом (језиком) и улога коју оно има у помоћи слепим лицима била би девалвирана¹⁰.

Међутим, овај проблем се може сагледати и у једном ширем смислу, као проблем дискриминације особа са инвалидитетом и њихове објективне, правне, али чешће фактичке немогућности да остваре своја права у поступку пред судом.

Одлучивање за један од ова два концепта не доводи нужно до искључења оног другог, већ може довести до појачане, паралелне заштите ових лица прилагођавањем прописа њиховим реалним

¹⁰ Конвенција о правима особа са инвалидитетом под појмом „комуникација“ подразумева језике, приказивање текста, Брајево писмо, тактилну комуникацију, увећану штампу, доступне мултимедијалне садржаје, као и писани облик истих, звучне записе, обични језик, личне читаче, аугментативне и алтернативне облике, средства и формате комуникације, укључујући доступну информацијску и комуникацијску технологију (Члан 2); На овај начин може се видети да се на међународном плану прави разлика између појма „обичан језик“ и „Брајево писмо“, те се они ни у унутрашњем законодавству не смеју изједначити.

потребама и могућностима. Из тог разлога, одлучила сам се за анализу прописа која се тичу правне заштите особа са инвалидитетом, да бих указала на додатне начине на које она може да се осигура.

Најзначајнији нормативни акт у области права особа са инвалидитетом јесте Конвенција о правима особа са инвалидитетом¹¹. Овај акт, донет у оквиру Организације Уједињених нација, представља својеврсну разраду принципа једнакости и забране дискриминације, већ установљених другим значајним документима из области људских права¹².

Према овој Конвенцији, особе са инвалидитетом јесу оне особе које имају дуготрајне физичке, психичке, интелектуалне или сензорне недостатке, које у међуделовању са различитим потешкоћама могу спречити њихову пуну и ефикасну партиципацију у друштвеним активностима на равноправној основи са другима.

За овај рад од значаја је члан 13. Конвенције, којим се државе уговорнице обавезују да ће омогућити једнак приступ правосуђу особама са инвалидитетом, на једнакој основи са другим лицима, па и кроз обезбеђивање одговарајућих услова, а у циљу омогућавања њиховог ефективног учешћа, било као директних или индиректних учесника, укључујући сведочење, у свим законским поступцима, као и у току истраге и у прелиминарним поступцима. Осим тога, државе се обавезују на организовање одговарајуће обуке за запослене у области управе и правосуђа, укључујући полицију и затворско

¹¹ Convention on the rights of persons with disabilities, отворена за потписивање од 30. марта 2007. године; најзначајнији међународни уговор из ове области којим је на потпун и детаљан начин регулисана заштита особа са инвалидитетом. Њоме се уређују права ових лица као и спектар обавеза које држава предузима да би им обезбедила једнакост и једнаку правну заштиту. (Видети: Радивојевић З, Раичевић Н, Међународна заштита особа са менталним поремећајем у: Н. Петрушић (ур.) Темида, септембар 2007, број 3, стр. 11 – 25).

¹² У преамбули ове Конвенције експлицитно се наводе следећи међународни уговори као њен темељ: Universal Declaration on Human Rights, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, International Covenant on Civil and Political Rights, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the Convention on the Rights of the Child and the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families.

особље. То значи да се обавезе државе не исцрпљују у изменама постојеће законске регулативе, већ је она у обавези да предузме организоване акције у сврху омогућавања примене прописа од стране обучених лица.

Још један значајни документ који на међународном плану регулише положај лица са инвалидитетом јесте Европска социјална повеља¹³. Она захтева од држава потписница потпуну партиципацију и друштвену интеграцију ових лица у друштвену заједницу.

Као држава чланица Европске Уније, Словенија је у обавези да своју правну регулативу усклади са прописима ЕУ. Европска Унија донела је Акциони план за обезбеђивање једнаких шанси особама са инвалидитетом у периоду 2004 – 2010. година¹⁴.

Наведена регулатива обавезује Словенију не само на измену постојећих прописа, већ и на промоцију принципа једнакости кроз обуку запослених лица у државним установама и прилагођавање средстава и опреме потребама особа са инвалидитетом. Из тог разлога, сматрам да сви ови прописи, као и чињеница да их је Словенија ратификовала, треба да се узму у обзир приликом оцене да ли је дошло до повреде права подносиоца уставне жалбе и да ли је његова иницијатива за изменом законских прописа оправдана.

2.4. Одлука Уставног суда

Уставни суд је, имајући у виду осетљивост питања, узео предмет у разматрање уз уважавање начела хитности.

Након спровођења законом прописаног поступка, суд је најпре закључио да у ЗПП Словеније постоји правна празнина јер се не уређује право слепих и слабовидих лица на приступ судским писменима и поднесцима странака и других учесника у поступку на начин адекватан њиховим способностима, те је из тог разлога у нескладу са Уставом Републике Словеније. Из тог разлога, наложио је Народној скупштини да отклони уочену несагласност у року од годину дана од дана објављивања одлуке у Службеном листу. До отклањања неправилности, по налогу Уставног суда, судови су

¹³ European Social Charter (чл. 15.).

¹⁴ Equal opportunities for people with disabilities: a European action plan (2004 – 2010).

дужни да слепим и слабовидим лицима, на њихов захтев, обезбеде приступ судским писменима у њима прилагођеном облику, при чему ће трошкове настале тим поводом сносити суд.

2.5. Аргументација Уставног суда

Као полазно становиште за формирање одлуке, суд је сагледао чињеницу да су слепа и слабовида лица маргинализоване друштвене групе које имају право на недискриминаторно понашање. Суштински, њима је отежано право на правично суђење јер нису у могућности да се самостално упознају са садржином судских писмена.

Закон о парничном поступку није уважио посебан положај ових лица јер није предвидео могућност „превода“ писмена на Брајево писмо. Уставни суд је следио идеју да превођење на Брајево писмо није исто што и превођење на страни језик јер ни појмовно не постоје преводиоци за Брајево писмо, већ је у ту сврху потребно набавити адекватну техничку опрему.

Могућност да слепо лице у парници има заступника, па макар и о трошку државе, доводи га у неравноправни положај јер му не дозвољава да сам одлучи да ли ће самостално и непосредно предузимати парничне радње. То би значило да слепим лицима није призната постулатациона способност каква је призната другим лицима. За разлику од других учесника у поступку, њима се не би дала могућност да одлучују да ли ће своја овлашћења у поступку остваривати преко адвоката или лично.

Уставни суд не спори да законодавац треба да обезбеди остваривање начела ефикасности и економичности у спровођењу поступка, али сматра да ово није био случај у коме је смело да дође до уставом допуштеног ограничења људских права. Такође, залаже се да се слепим лицима омогући приступ судским и другим писменима у облику који омогућава одговарајућем да сазнају његову садржину, и то на терет државе, не на терет странака.

2.6. Коментар одлуке

Поводом доношења одлуке Уставног суда у корист подносиоца уставне жалбе, ваљало би скренути пажњу на неколико ствари.

На првом месту, треба приметити да је законодавац пошао од претпоставке да Брајево писмо није било који страни језик

неразумљив странкама у поступку, већ средство којим се олакшава слепим и слабовидим лицима доступност писменима. Из тог разлога, превођење званичног, словеначког језика на Брајево писмо не сме се третирати на начин на који се то чини са другим језицима.

Даље, суд је уочио постојање правне празнине по овом питању и дао јој значај довољан да она доведе до измене постојеће законске регулативе у области парничног поступка.

Такође битно, суд није занемарио ни права друге странке у поступку, пре свега право да се поступак одвија уз уважавање начела ефикасности и економичности, па је из тог разлога од Народне скупштине захтевао да изнађе модел по којем би се слепим лицима омогућило да остваре своја права без угрожавања права других учесника у поступку.

Ови аргументи указују на разбориту и разложну одлуку суда којом су уважени највиши стандарди прописани међународним и националним правним актима. Такође, они показују да је држава имала слуха да, без обзира на сложеност процедуре за измену важећих прописа, ипак препозна интерес друштва за побољшањем положаја маргинализованих друштвених група.

3. Упоредноправни преглед

Имајући у виду чињеницу да се правни систем Републике Словеније развијао на исти начин и на истој правној традицији на којој су се развијала законодавства Србије и Хрватске, интересантно је осврнути се на законска решења ових држава по питању које је предмет интересовања овог рада. Наиме, како све ове државе теже истом циљу, интеграцији у Европску Унију, а како је један од предуслова за то хармонизација прописа са прописима ЕУ која снажно подржава забрану дискриминације по сваком основу и инсистира на принципу једнакости, то је од суштинске важности да ове државе, пре приступања Европској Унији предузму све активности у циљу пуног остваривања поменутих принципа.

3.1. Хрватска

Хрватски устав¹⁵ чланом 14. на општи начин гарантује сваком права и слободу, независно од његове расе, боје коже, пола, језика, вере, политичког или другог уверења, националног или социјалног порекла, имовине, рођења, образовања, друшвеног порекла или других особина. Сви су пред законом једнаки.

Занимљиво је приметити да се физички и психички инвалидитет као одлика према којој је могуће извршити дискриминацију не помиње, иако је тренд у међународном праву појачана заштита против дискриминације и по овом основу. Како је ово питање врло актуелно, али како је и законодавна активност Европске уније у овој области све интензивнија, може се очекивати је да ће наредном редакцијом Устава бити откоњен овај недостатак.

Ипак, Закон о сузбијању дискриминације¹⁶ отишао је корак даље и чланом 1.¹⁷ забранио дискриминацију према различитим критеријумима, укључујући језик, здравствено стање и инвалидитет. Такође, овај Закон обавезује на поступање сва државна тела, тела јединице локалне и регионалне самоуправе, као и сва друга физичка и правна лица у таксативно набројаним областима, укључујући правосуђе и управу.

Међутим, Закон о парничном поступку Хрватске¹⁸ није одступио од праксе установљене ЗПП Словенија и Србија, те је на истоветан начин регулисао питање употребе језика и писма¹⁹. Из тог

¹⁵ Ustav republike Hrvatske, „Narodne novine“ br. 56/90.

¹⁶ Zakon o suzbijanju diskriminacije, на снази од 1. 7. 2009. године.

¹⁷ Чл. 1. Закона о сузбијању дискриминације „Овим се Законом осигурава заштита и промицање једнакости као највише вредноте уставног поретка републике Хрватске, стварају се претпоставке за остваривање једнаких могућности и уређује заштита од дискриминације на основу расе или етничке припадности или боје коже, пола, језика, вјере, политичког или другог уверења, националног или социјалног подријетла, имовног стања, чланства у синдикату, образовања, друштвеног положаја, брачног или обитељског статуса, доби, здравственог стања, инвалидитета, генетског наслијеђа, родног идентитета, изражавања или сполне оријентације“.

¹⁸ Zakon o parničnom postupku, „Narodne novine“ br. 35/91, у даљем тексту и ЗПП Хрватске.

¹⁹ Чл. 103. ЗПП Хрватске „Позиви, одлуке и друга писмена упућују се странкама и другим судионицима у поступку на хрватском језику и латиничном писму“.

разлога, може се очекивати да ће и Хрватска, у циљу хармонизације својих прописа са ЕУ, у будућности посветити више пажње овом проблему и изменити постојећу законску регулативу.

3.2. Србија

Уставом Републике Србије²⁰ прокламована је општа забрана дискриминације. Чланом 22. гарантује се свакоме право на једнаку законску заштиту без дискриминације. Такође, забрањује се свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Од посебног значаја је члан 32 Устава, који, у циљу обезбеђивања права на правично суђење, свакоме јемчи право на бесплатног преводиоца, ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду и право на бесплатног тумача, ако је слеп, глув или нем.

Посматрајући само ове одредбе, без увида у друга законска акта Републике Србије, могло би се доћи до закључка да је Уставом не само прокламован једнак положај свих лица пред судом, већ и практично омогућено њихово активно учешће у поступку уз помоћ трећих стручних лица.

Међутим, Закон о парничном поступку²¹, донет након усвајања актуелног Устава, одступа од утврђених правила и регулише питање употребе језика и писма на готово идентичан начин на који то чини Закон о парничном поступку Словеније. Наиме, чланом 96. даје се право странкама и другим учесницима у поступку да на рочиштима и приликом усменог предузимања процесних радњи пред судом употребљавају свој језик. Ако се поступак не води на језику странке односно других учесника у поступку, обезбедиће им се на њихов захтев усмено превођење онога што се износи на рочишту, као и усмено превођење исправа које се на рочишту користе ради доказивања. Странке и други учесници у поступку поучиће се о

²⁰ Устав Републике Србије, „Сл. гласник РС“ бр. 98/2006.

²¹ Закон о парничном поступку, „Сл. гласник РС“ бр. 125/2004, у даљем тексту и ЗПП Србије.

праву да усмени поступка пред судом прате на свом језику посредством тумача. Ипак, када су у питању поднесци, одлуке и друга судска писмена, ЗПП Србије је искључив и налаже да се она упућују странкама и другим учесницима у поступку на српском језику. Када је реч о поднесцима које странке и трећа лица упућују суду, одредба је донекле другачија и дозвољава да се тужбе, жалбе и други поднесци упућују на језику који је у службеној употреби у суду. Како у мултинационалним срединама званични језик, уз српски језик, може бити и језик националних мањина, то се може рећи да се на овај начин странкама дају мало шире могућности да остваре своје право на приступ суду, као елемент права на правично суђење.

Ипак, ЗПП Србије оставља нерегулисан положај особа са хендикепом, што државу Србију може довести у исту ситуацију као Словенију у евентуалном поступку о коме је у овом раду реч.

Закон о забрани дискриминације²² чланом 4 гарантује једнак положај и једнаку правну заштиту свих лица, без обзира на лична својства. Осим ове опште одредбе, овај Закон нарочито уважава положај особа са инвалидитетом, те у члану 26 наводи да дискриминација постоји ако се поступа противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота.

Не сматрају се дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно група лица која се налазе у неједнаком положају.

Како се држава Србија, ратификацијом поменутих међународних докумената обавезала на поштовање принципа једнакости, и, још важније, на његову ефективну примену у пракси, то је од суштинског значаја било да планиране измене и допуне Закона о парничном поступку на другачији начин реше ово питање. У том смислу, треба похвалити намеру законодавца да у предложени Закон о изменама и допунама Закона о парничном поступку²³ унесе

²² Закон о забрани дискриминације, „Сл. гласник РС“ бр. 22/2009.

²³ <http://www.mpravde.sr.gov.yu/cr/srtcles/zakonodavna-aktivnost>, приступ сајту 5. 11. 2009. године.

одредбу којом странке и други учесници у поступку који су слепи, глуви или неми имају право на бесплатног тумача у поступку пред судом. На жалост, добре намере законодавца само делимично побољшавају положај ових лица, јер већ наредни, 97. члан ЗПП Србије о језику који се у поступку користи када су у питању процесне радње у писаном облику остаје непромењен. Из тог разлога, поставља се питање да ли је намера законодавца била да на јаснији начин регулише права особа са инвалидитетом само приликом предузимања усмених парничних радњи или се ова одредба може шире тумачити и пренети на све радње која ова лица у поступку предузимају. То би било могуће уколико би се доследно спровела идеја о Брајевом писму као о помагалу којим се служе слепа лица у поступку, а не као посебном (страном) језику на који је потребно превођење писмена.

4. Закључне напомене

Пресуда Уставног суда Републике Словеније У – I – 146/07 – 34 послужила је као повод да се отворе спорна питања везана за употребу сопственог језика и писма приликом предузимања процесних радњи у писаном облику, с једне стране, али и питања везана за могућност лица са инвалидитетом да остваре своја права у поступку пред судом.

Анализа важеће законске регулативе показала је да законодавац није уважаио права слепих и слабовидих лица да у поступку самостално и непосредно предузимају парничне радње. На тај начин, они су доведени у неравноправан положај у односу на друге учеснике у поступку.

Одлука Уставног суда Словеније показује спремност државе да предузме кораке којима ће отклонити несагласност одредаба ЗПП са одредбама Устава. На тај начин ће Словенија уједно и извршити обавезе преузете ратификацијом значајних међународних докумената и приступањем Европској Унији.

Оно што се јавља као проблем јесте чињеница да држава није спровела одлуку Уставног суда у прописаном року и да нема најава да се таква законодавна активност Народне скупштине може очекивати у ближој будућности.

Ипак, ова одлука може бити добар путоказ другим државама у којима је на сличан начин регулисано ово питање у циљу попуњавања постојећих правних празнина. Тим гестом држава би показала сензибилитет за права лица са инвалидитетом и уједно предупредила покретање поступка за оцену уставности важећих законских прописа.

*Anđelija Adamović, LLB
Junior Teaching Associate,
Faculty of Law, University of Niš*

***THE REVIEW OF THE JUDGEMENT OF THE
CONSTITUTIONAL COURT OF SLOVENIA U - I – 146/07 – 34***

Summary

In this paper, author deals with the issue of exercising the right to access to justice, by analyzing the proceedings in front of Constitutional Court of Slovenia initiated upon the petition of a blind person. Throughout the analyses of allegations of interested parties and a normative review of documents in this field, it is seen that persons with disabilities are in unequal position in their right to conduct written procedural acts. The author also refers to the legislative solutions given in the comparative law in order to propose the change of the existing legislation.

Keywords: *blind persons, unequal position, written procedural acts.*